

Tal
av Islands president
Guðni Th. Jóhannesson
vid galamiddag hos Sveriges konung
Carl XVI Gustaf
Kungliga slottet
den 17 januari 2018

Ers majestät Carl Gustaf,
Ers majestät drottning Silvia,
Ers kungliga högheter,
ärade gäster, vänner!

Jag kommer med en hälsning till Er från Island och från islänningarna. Ni och hela Sverige ska ha tack för den positiva anda och den gästfrihet som jag, min hustru och våra följeslagare har mött här i landet. Oceanen skiljer oss åt, men vi har gemensamma rötter; och desto bättre kan vi gripa oss an med samtidens och framtidens utmaningar om vi fortsätter försöka hitta lösningarna tillsammans.

I gamla isländska handskrifter omnämns en svensk kämpe, Garðar Svavarsson. Han var tillsammans med sitt manskap först av alla att tillbringa en hel vinter på Island. Med honom färdades Náttfari, som det är oklart om han var träl eller fri. Náttfari kom vilse från Garðar och blev på så vis den förste bosättaren på Island; detta enligt Landnámabók, de forna berättelserna om koloniseringen och om Islands tidigaste historia. Också andra bosättare från Sverige omnämns: Ingimund jarl från Götaland; Brúni den vite, son till Upplandsjarlen Hårek; Björn, som var av kungaätt; med flera.

Ers majestät! Det måste dessutom tilläggas att en av de mest berömda svenskarna i islänningasagorna, den som våra skolbarn framför allt lär känna, är spöket Glámur, som hjälten Grettir stred mot och till sist besegrade. Därefter drabbades Grettir av en ständig mörkrädsla som gav honom ångest

och ställde till det för honom. Kanske den Grettir som beskrivs i sagan verkligen har funnits; men det går inte att bortse ifrån att spöket garanterat bara fanns till inne i hans huvud.

Dessa gamla berättelser, spelar de någon roll för oss idag? De skrevs ned hundratals år efter de händelser som skildras; det är en diktning ”inom ramarna för det rimliga och det sannolika”, som nordisten Sigurður Nordal uttryckte saken i början av förra århundradet. När Sverige sedan utvidgades och stärktes i slutet av senmedeltiden behövde dess ledare berättelser om rikets uppkomst, om forna hjältar och kungar som härstammade från asar och ynglingakonungar, narrativ som kunde användas till att samla folket under en fana, i ett enda rike. De lärda här i Sverige riktade då sin uppmärksamhet mot Island, precis som deras danska motsvarigheter gjorde på andra sidan Öresund. ”Hafva vi att tacka den berömde Snorri Sturluson för det första ljus i vår Svenska Historia” skrev Uno von Troil, han som på sjuttonhundratalet i ungdomen begav sig till Island och sedermera blev ärkebiskop i Uppsala – en man av stor bildning.

Jag hoppas ni kan stå ut med att vi islänningar gärna stoltserar med att det var hemma hos oss på Island som de nordiska sagorna och berättelserna skrevs ned på pergament: källor som sedan kunde användas för att forma nationer och nationella självbilder på andra platser i Norden ... och det var ju också ofta där handskrifterna hamnade, vilket bland annat den viktiga Uppsala-Eddan bär vittnesbörd om. Den ska vi beskåda i Uppsala under det fortsatta statsbesöket, och då kommer Islands utrikesminister att till den svenska kulturministern överlämna 400 exemplar av den moderna och läsarvänliga utgåvan av samtliga islänningasagor och sagofragment i ny svensk översättning; ett bevis på islänningarnas tacksamhet för vänskap och samarbete genom tiderna. De böckerna kommer att hamna i bibliotek och andra kulturinstitutioner och ska förhoppningsvis hos nya svenska läsare stimulera intresset för det märkliga kulturarv som är vår gemensamma egendom.

Ers majestät: Under detta utmärkt ordnade statsbesök och på denna ståtliga bjudning är jag både glad och förpliktigad att nämna de goda förtjänster och det stöd som vårt samarbete och vår vänskap med svenskar under lång tid har givit oss islänningar. Liksom andra har vi kunnat dra nytta av er klokhets, uppfinningsrikedom och driftighet genom århundradena. För nästan hundra år sedan höll samme Sigurður Nordal en föreläsning om den nordiska berättelsetraditionen här i Stockholm och hade bara gott att säga om er svenskar när han återvände hem; han sade att det givetvis inte behövde betonas hur mycket islänningarna hade att lära ”av svenskarnas rika kultur inom vetenskap, konst, jordbruk med mera.”

Än idag är samarbetet med svenskar inom vetenskap och utbildning för oss islänningar värdefullt. Till exempel hade Islands universitet förra året cirka tvåhundra pågående forskningssamarbeten här i Stockholm, i Uppsala, Göteborg, Lund och på andra ställen.

Till detta kommer det kulturella inflytandet. Återigen finns det bara plats att räkna upp ett fåtal namn: Selma Lagerlöf, som berört isländska författare och läsare, och August Strindberg. Halldór Laxness, vår ende Nobelpristagare, beskriver hur han slukade Strindbergs verk på stadsbiblioteket i Hälsingborg. Låt mig speciellt nämna er älskade Astrid Lindgren, vars Emil i Lönneberga, Ronja rövardotter och Pippi Långstrump är stamgäster i vårt hem.

”– Det är ju världens starkaste karl, sa Annika.

– *Karl* ja, sa Pippi, men jag är världens starkaste flicka, betänk det!”

En sådan förebild är man tacksam för i dessa dagar; Starke Adolf hade inte en chans mot Pippi. Dessutom påminner Astrid Lindgren oss alla om hur viktigt det är med samarbete och sann vänskap i en hård värld. Ronja rövardotter och Birk Borkason, barn till två hövdingar som låg i fejd, hade bråkat om en kniv som försvann men senare återfanns:

”Och det var bra att den kom tillbaka igen [säger Birk:]. Den bara låg under mossan och väntade, medan vi gormade och trätte med varann.’

Ronja satt tyst en lång stund, sedan sa hon:

’Vet du vad jag sitter här och tänker på? Jag tänker på hur lätt allting kan bli förstört alldeles i onödan.’

’Hädanefter ska vi akta oss för onödan’, sa Birk.”

”Hur lätt allting kan bli förstört alldeles i onödan.” På Island skrev Einar Benediktsson, en av våra nationalskaldar, om det kvardröjande dåliga samvetet inför sådant som inte kan göras ogjort: ”Hve iðrar margt líf eitt augnakast / sem aldrei verður tekið til baka.” ”Mången må ångra en hastig blick / som aldrig kan tagas tillbaka.”

Ers majestät: Under vårt statsbesök kommer Eliza och jag att lära känna Sveriges kultur och historia, men vi har samtidigt blicken riktad framåt, med hållbarhet och vetenskapligt samarbete i fokus. Genomgående ser vi till vad vi har gemensamt, innevånarna på Island och i Sverige. Vi måste skydda och minnas vårt nordiska kulturarv, inte minst de forna och de nya berättelserna. Vi måste försvara våra gemensamma värderingar beträffande jämlikhet och välfärd i en rättsstat, och låta dem frodas i en värld av mångfald och internationalisering. I Ert senaste nyårstal uppmärksammade Ers majestät

hotet från klimatförändringarna och nödvändigheten av att följa de riktlinjer som antogs vid toppmötet i Paris år 2015. Där sammanfaller verkligen våra intressen.

Ers majestät: Till god vän är vägen kort, så lyder ett gammalt fint isländskt talesätt. Jag hoppas att jag och Eliza snart ska få tillfälle att återgälda den stora gästfrihet vi just nu åtnjuter. Återigen vill jag tacka vår värd och önska det svenska folket välgång på framtidens stråt. Jag ber alla att stå upp och höja sitt glas till hans majestät, kung Carl XVI Gustavs ära.